

Staatsrechtelijke vernieuwing en Paars II

door Wouter-Jan Oosten

W: Hoe waardevol is het thema staatsrechtelijke vernieuwing eigenlijk?

M: 'Die waarde moet niet overschat worden. Het is een dooddoener, maar het gaat toch goed hier?'

D: 'Staatsinrichting is voor de meeste mensen niet interessant, voor materiële en praktische zaken is er meer belangstelling. We hebben toch erg gezapige burgers in dit land.'

W: *Kunnen een kabinet dat veel elan heeft en een populair programma dat op het thema ingaat de belangstelling vergroten?*

D: 'Als de media ingaan op hoe de politiek met staatsrechtelijke vernieuwing bezig is, kan dit stimulerend zijn voor de vernieuwing, maar de media kunnen evengoed alleen de populaire kritiek op het overheidsgebeuren aanwakkeren. Wanneer er iets belangrijks als het rapport van de commissie-Elzinga gepresenteerd wordt, zullen de media er in elk geval iets mee doen.'

W: *Hoe is staatsrechtelijke vernieuwing dan te stimuleren?*

D: 'Het moet eerst slechter gaan: mensen moeten de indruk krijgen dat er een probleem is voor er draagvlak kan ontstaan voor mogelijke oplossingen. Zover is het nog niet, de burger ligt niet wakker van een monistisch stelsel op lokaal en regionaal niveau.'

W: *Dualisme kan nadrukkelijk worden voorgesteld als een tegengif tegen politici die alles stilletjes onder elkaar regelen, tegen achterkamertjespolitiek waar burgers onterecht buiten blijven. Als nu de link tussen publieke opinie en staatsrechtelijke vernieuwing erg zwak is, wat is dan de legitieme motor van het vernieuwingsproces?*

D: 'Dat is waarschijnlijk het probleem waar D66 mee zit.'

W: *Als de kroonjuwelen van D66 in onze democratie niet populair worden, moet de partij ze dan maar inruilen voor andere?*

D: 'Nee, maar eerst dient te zijn duidelijk gemaakt dat ze echt een vraagstuk beantwoorden. De partij moet echt problemen blootleggen en daar aandacht voor krijgen.'

W: *Dat lijkt me makkelijker vanuit de oppositie, met een partijleider die het imago van een vechtersbaas heeft.*

D: 'Vanuit de oppositie kun je mensen inderdaad beter op knel-

Na Paars I en een paar jaar Paars II kijkt Idee naar het scorebord van de coalitie. Omdat we niet in de laatste plaats benieuwd zijn naar wat voor D66 de stand is, stellen we de vraag wat Wim Kok c.s. aan staatsrechtelijke vernieuwing hebben gerealiseerd. Wouter-Jan Oosten (W) wilde hierover wat jonge geluiden laten horen en sprak daarom in februari met David Dekker (D), student bestuurskunde en D66-fractie-assistent in Zuid-Holland. Michel Jager jr. (M), een jonge jurist in rijksdienst, is daarna om een reactie gevraagd. Deze jongeren gaan na wat eigenlijk het belang is van democratisering en ze schuwen de kritiek niet. Devalueren de kroonjuwelen?

punten wijzen. En een partijleider links van het politieke centrum kan daarbij goed vooraan staan. Nu slaagt Thom de Graaf er ook al wel in om ophef te veroorzaken door iets te zeggen. Je moet echter voorzichtig zijn dat aan hetgeen je roept voorbijgegaan wordt, juist omdat je roept.'

W: *Is D66 niet de partij die zich het sprookje van Peter en de wolf niet voor de geest hoeft te halen, omdat er de traditie is eerst na te denken en dan pas te roepen?*

D: 'Nee, de timing klopt weleens niet. Thom de Graaf doet soms uitlatingen op het verkeerde ogenblik.'

W: *Het lijkt me dat het soms beter is om kleine stappen na elkaar te zetten, in plaats van hard te roepen en een grote stap ineens willen maken.*

D: 'Het is een risico om te proberen mensen mee te krijgen in een grote stap. Democratie vraagt ook voorzichtigheid. Bij een referendum over invoering van de euro zouden we zijn weggestemd...'

W: *... terwijl nu een half jaar na de invoering er niemand zich meer druk over zal maken. - Laten we proberen om de balans op te maken van anderhalf paars kabinet.*

M: 'Dan zijn er drie dingen belangrijk voor de staatsinrichting. Ten eerste krijgt bij een burgemeestersbenoeming de Raad meer invloed en hierbij wordt een referendum mogelijk. Ten tweede krijgt de lokale democratie na Elzinga een dualistisch karakter met bijvoorbeeld de wethouder van buiten de Raad. En ten derde komen er lokale rekenkamers.'

D: 'Wat mij van Paars zal bijblijven is de economische deregulering als pluspunt, en alle gedoe met betrek-





king tot de spoorinfrastructuur en de files als minpunt.'

W: *Paars had kennelijk een momentum om de economie te liberaliseren met sluitingstijden en vestigingsvereisten, en om één en ander los te trekken in de persoonlijke levenssfeer. Zou je dan niet verwachten dat er ook een momentum was om liberalisering los te laten op de politiek en het openbaar bestuur?*

D: 'In de economische sfeer kon iets gedaan worden doordat economie altijd in de belangstelling staat. De ommekeer met betrekking tot de persoonlijke levenssfeer is voor Nederland een beetje een kwestie van prestige: we kunnen aan de hele wereld laten zien

'We hebben toch erg gezapige burgers in dit land'

hoe vrijzinnig we zijn en onszelf op de borst slaan. Staatsrechtelijke vernieuwing is niet zo stoer, maar al is de gelegenheid dus niet zo gunstig, er is wel wat in gang gezet. De vernieuwing die door de paarse kabinetten is ingezet, zal door een volgend kabinet verdergevoerd worden. De maatschappelijke discussie is niet opgeflakkerd maar er smeult wel een soort veenbrandje. In het huis van Thorbecke is er bijvoorbeeld een verdieping te veel, door de Europese integratie nu zeker, uiteindelijk wordt vast een bestuurslaag weggehaald. We kunnen het best zonder de provincies.'

W: *Een bestuurslaag minder? Kun je met deelgemeenten, stadsdelen en allerhande regiovorming niet zeggen dat er een explosie van*

overheden gaande is, wil je die ontwikkeling beheersen?

D: 'Die lijn is er wel, maar die ontwikkelingen zijn vooral iets van de gemeenten. Opdeling van gemeenten en samenwerking van gemeenten tonen beslist niet de noodzaak van een provincie aan.'

Enthousiasme voor staatsrechtelijke vernieuwing bestaat toch wel ergens: voorzitter Jasper Hörmann is bij de Jonge Democraten een werkgroep 'tijd voor een nieuwe Thorbecke' (TNT) begonnen. Waarschijnlijk gaat de JD daarmee tegen de stroom in. David beluisterend is het begrijpelijk dat staatsrechtelijke vernieuwing niet snel gaat, met bijval van Michel hoeft dat ook niet. Inzake het thema staatsinrichting is Paars wat teleurstellend, maar dat is te eng gezien. De democratische vernieuwing heeft onmiskenbaar plaats: onder de naam van 'bestuurlijke vernieuwing' of 'interactieve beleidsvorming'. De paarse coalitie heeft de institutionele politiek nog niet opengebrouwen, maar het openbaar bestuur wel en dat is voor het dagelijks leven van burgers van meer belang. ♦